po nuardytu pastatu (vidinio kiemo PV kampe). Medinis šulinys 2,1 m aukščio, ręstas trapecinėmis sąsparomis („kregždės uodega“) iš vidutiniškai 16 cm pločio, 7 cm storio lentų (2 pav.). Šulinio viduje tirtas maišytas daugiausia organinės kilmės grunto užpildas, kuriame rasti keli gyvūnų kaulai ir koklių fragmentai. Tikėtina, kad šulinys buvo užverstas XVIII a.

Visų Šventųjų St. 7 / Pylimo St. 54

In 2017, the excavation, begun in 2016, continued on the plot at Visų Šventųjų St.7 / Pylimo St. 54, Vilnius Old Town. A total of 89 m^2 was excavated on the plot in 2017. A poor, up to 60 cm thick, grey soil cultural layer, which, based on the finds, dates to the 17th–18th centuries, was recorded in a room in the NW part of the building and a segment of the Vilnius City defensive wall was unearthed under the existing building's W wall. In the central part of the cellar, a log structure dug into the clay was recorded. A wooden barrel sunk into the natural clay was discovered in the central part of the structure (Fig. 1). A 2.1 m high well with dovetail corners was unearthed under a demolished building in the plot's central courtyard (Fig. 2).

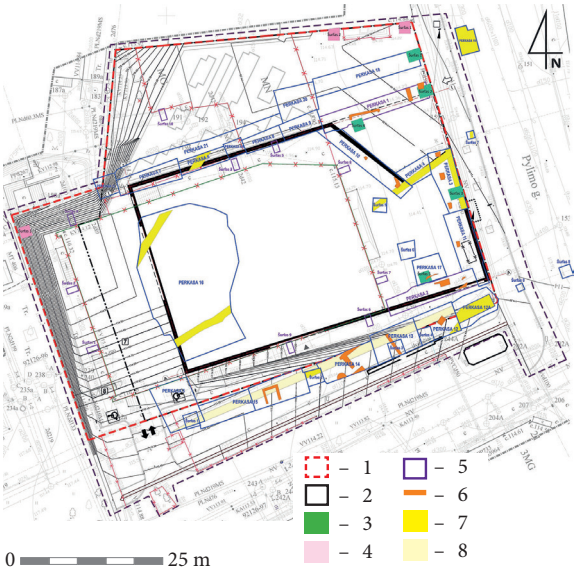

1 pav. Situacijos planas: 1 – sklypo riba; 2 – statomas pastatas; 3 – 2006 m. tirti šurfai (V. Daminaitis); 4 – 2015 m. tirti šurfai (J. Stankevičiūtė); 5 – 2016 ir 2017 m. tyrimų vietos; 6 – tyrimų metu aptikti mūrai; 7 – identifikuotos vandentiekio trasos; 8 – spėjama vandentiekio trasa. L. Girlevičiaus brėž.

Fig. 1. Situation plan: 1 – plot boundaries; 2 – building being erected; 3 – 2006 test pits (V. Daminaitis); 4 – 2015 test pits (J. Stankevičiūtė); 5 – 2016 and 2017 investigation sites; 6 – masonry walls discovered during the investigation; 7 – identified water line routes; 8 – apparent water line route.

Martyna Remenčiūtė,
Linas Girlevičius

Pylimo gatvė 17

2017 m. buvo tęsiami archeologiniai tyrimai sklype Pylimo g. 17, Vilniuje ir šio sklypo artimiausioje aplinkoje. Sklype 2017 m. vykusių tyrimų metu dar buvo išlikęs XX a. 7 dešimtmetyje statytas pastatas – „Lietuvos“ kino teatras. Pradėjus detaliuosius tyrimus, jau vyko šio pastato griovimo darbai. Vietoje nugriauto pastatytas panašaus tūrio pastatas, kuriame įsikūrė Modernaus meno centras (MMC). Šiame sklype archeologiniai tyrimai jau vyko 2006 (*ATL 2006 metais*, 2007, p. 363–364), 2014 (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 450–452) ir 2016 m. (*ATL 2016 metais*, 2017, p. 354–358). Nustatyta, kad jame esama 1,4–4 m storio archeologinio sluoksnio, archeologinių struktūrų (krosnių liekanų, mūrinių konstrukcijų). Manoma, kad kultūrinis sluoksnis galėjo pradėti formuotis dar ikiistoriniais laikais. Gyventa šioje Vilniaus dalyje ir viduramžiais, XIV–XV a. XVI a. pabai-

goje – XVII a. I pusėje čia, tuometiniame priemiestyje, vyko gamybinė veikla – gaminti keraminiai dirbiniai, statybinės medžiagos. Minimu laikotarpiu sklype būta mūrinių statinių, kurie vėliau vienu metu (per 1655–1661 m. maskvėnų invaziją? rekonstruojant įtvirtinimus prieš ją?) buvo nugriauti. Aptikta daug XVII a. II puse – XVIII a. datuojamų radinių, kurie koncentravosi ūkinėse duobėse.

Detaliuosius tyrimus planuota atlikti 630 m^2 plote, tačiau vykstant tyrimams apimtis praplėsta: detaliai ištirtas 1195 m^2 plotas sklype ir jo aplinkoje, archeologiniai žvalgymai vyko visame 4070 m^2 dydžio sklypo plote (1 pav.).

Sklypas Pylimo g. 17 ir artimiausia jo aplinka performuoti XX a. II pusėje. Statant masyvų kino teatro pastatą buvo pakeistas vietovės reljefas: dalinai nukasus viršutinius natūraliai susiformavusius grunto sluoksnius, sklypo V dalyje pastatyta atraminė siena ir sklypas padarytas mažiau nuolaidus R (Pylimo gatvės link) kryptimi. Sklypo V dalyje paviršiaus absoliutus aukštis – apie H_{abs} 115,80–115,90 m (ties aukščiau paminėtos atraminės sienos viršutine dalimi – apie H_{abs} 117,40–117,80 m), sklypo R dalyje, ties Pylimo gatve – apie H_{abs} 114,00–114,25 m.

Sklypas yra už Vilniaus miesto gynybinės sienos V dalies, į V nuo spėjamo griovio – iš istorinių planų žinomos buvusio Vingrių (Vingrės, Kačergos) upelio vagos, slėnio. Šis upelis tekėjo iš nuo sklypo į PV esančių stataus šlaito pašlaitėje tryškusių Vingrių šaltinių – vienos seniausių ilgai naudotos Vilniaus vandenvietės. Upelis nuo šaltinių tekėjo V–R kryptimi apytikriai dabartinio skersgatvio, kuris vadintas Purvinuoju (*Brudny*), vieta, o ties sklypo PR dalimi kiek sukosi PV–ŠR kryptimi ir, tikėtina, susiliejo su spėjamu grioviu tekėjusiu upeliu. Vykstant miesto pertvarkai, XVI a. pradžioje pastatyta Vilniaus miesto gynybinė siena, o tiriamasis sklypas atsidūrė „užmiestyje“. XVI a. pradžioje įvyko ir kitas sklypo istorijai svarbus pokytis – Vingrių šaltiniai valdovo Aleksandro sprendimu 1501 m. perduoti vienuoliams dominikonams (Butrimaitė R., Vilniaus miesto vandentiekis. Archeologinių ir istorinių duomenų sintezė, *Lietuvos didysis kunigaikštis Aleksandras ir jo epocha*, V., 2007, p. 190–198), kurie įrengė miestą ar jo dalį geriamuoju vandeniu aprūpindavusį vandentiekį. Jis kelis amžius buvo stabilus vienuolių dominikonų pajamų šaltinis.

Tyrimai vyko keliais etapais: detalieji tyrimai vyko MMC pastato polinės konstrukcijos pamatų vietose; žvalgymai ir detalieji tyrimai – griaunamo kino teatro pastato vietoje; detalieji tyrimai – įrengiamų požeminių inžinerinių tinklų vietose ir žvalgymai performuojant sklypo reljefą.

Pirmiausia tirtos pailgos perkasos, šurfai naujojo MMC pastato polinių pamatų eilių kelis polius apjungiančių mazgų vietose. R dalyje tirtos perkasos 3, 4, 10, 11, 17 bei šurfai 5, 6. Detaliųjų tyrimų metu nustatyta, kad perkasose 3 ir 11, kurios kastos lygiagrečiai su Pylimo gatve, kultūrinis sluoksnis yra 3–4,35 m ar net storesnis. Ankstyviausi, XV–XVII a. kultūrinio sluoksnio horizontai šiose šalia Vingrių upelio vagos vietos tirtose perkasose yra apardyti medinių vandentiekių trasų. Viena perkasoje 3 aptiktųjų trasų orientuota PV–ŠR kryptimis, o jos liekanos – į smėlio įžemį įgilintas griovys ir metalinių movų fragmentai – aptikti ir vėliau tirtose perkasose 4, 10, 16 bei šurfe 5 (2 pav.). Ši trasa laikytina ankstyva ir datuojama XVI ar XVII a. Kita perkasose 3 ir 11 identifikuota vandentiekio trasa orientuota P–Š kryptimi, ji lygiagreti su dabartine Pylimo gatvės trasa. Jos datuoti nepavyko. Dar viena vandentiekio trasa, kurios liekanų aptikta ir perkasose 3, 11, veikiausiai yra buvusi antžeminė, datuojama

XVIII a. Manome, kad būtent šiai akveduko pavidalo trasai įrengti buvo pastatyti mūriniai stulpai, aptikti ne tik perkasose 3, 11, bet ir perkasoje 12, taip pat 2016 m. tirtoje perkasoje 2 (mūras 4). Atstumai tarp šių atramų centrų yra nuo 4 iki 7,5 m, detaliųjų tyrimų metu aptikti, identifikuoti 6 tokie puslankiu išdėstyti stulpai. Šie stačiakampio skerspjūvio 100x80 cm ir panašaus skerspjūvio, mūryti iš 31–32x15,5–16x6,5 cm dydžio sodriai rusvai raudonos spalvos degto molio plytų, rištų tvirtu baltos spalvos kalkių skiediniu. Stulpai mūryti ant stačiakampio ar netaisyklingo apskrito plano pamatų, formuotų iš kalkių skiedinio ir plytgalių, galbūt akmenų. Pamatų viršaus H_{abs} 111,85–112,31 m, tad galima manyti, kad tuo metu šioje sklypo dalyje buvo būtent toks (t. y. apie 2 m žemiau nei dabartinis) žemės paviršiaus lygis. Kaip vamzdžiai buvo tvirtinami kolonų viršuje – nenustatyta, nes viršutinės dalies mūrai aptrupėję, apardyti. Perkasose 4 ir 10 aptikta XVIII a. datuojamo mūrinio rūsio liekanų. Šios įgilintos į 4 m ar net giliau nuo žemės paviršiaus. Rūsio dugnas, laikantis darbų saugos reikalavimų, nepasiektas. Rūsio patalpos ilgis P–Š kryptimis buvo bent 6 m. Manome, kad pastatas, kurio rūsio fragmentų čia aptikta, pavaizduotas 1737 m. datuojamame Fiurstenhofo Vilniaus miesto plane. Pažymėtina, kad 1798 m. Vilniaus plane ir XIX a. pradžios – vidurio planuose dabartinio sklypo teritorija vaizduojama nebeužstatyta pastatais, nurodoma čia buvus pranciškonų daržus. Tikėtina, kad pastatai nebeatstatyti po vieno (galbūt 1748 m.) Vilniaus gaisro. Kartu su perkasoje 10 aptiktosiomis rūsio liekanomis šiam (mediniam, fachverkiniam?) kelių korpusų pastatui galėjo priklausyti iš plytų

2 pav. Perkasa 3 pasiekus įžemio lygį, medinio vandentiekio trasų liekanos smėlio įžemyje, mūrinės atramos mediniam vandentiekiui iš P. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 2. The remains of a wooden water line route in the natural sand and masonry piers for the wooden water line in trench 3 after reaching the natural soil level, as seen from the S.

3 pav. Perkasos 7 įžemyje atkastos medinės konstrukcijos iš ŠR. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 3. Wooden structures unearthed in the natural soil of trench 7, as seen from the NE.

formuotos grindys, kurių fragmentų rasta perkasoje 18, mūro fragmentas (mūras 2), aptiktas 2016 m. tirtojoje perkasoje 1, o galbūt ir 2014 m. tirtuose šurfuose 1 ir 2 aptikti mūrų fragmentai. Trečiajame tyrimų etape tirtos perkasos 10 tirtojoje kultūrinio sluoksnio dalyje vyravo XVIII–XIX a. archeologiniai radiniai.

Prie griaunamo kino teatro pastato Š dalies, naujojo MMC pastato Š sienos pamatų vietoje tirtos perkasos 6, 6A, 7, 8, 9, o vėliau, trečiame tyrimų etape – į Š, ŠV nuo šių perkasų tirtos prie jų prigludusios perkasos 20 ir 21. Kultūrinis sluoksnis šioje sklypo dalyje yra 1,5–2,2 m storio, gana paprastos stratigrafijos – jame gana ryškiai išsiskiria XVIII a. vykusio gaisro horizontas ir griuvenų sluoksnis virš jo. Aukščiau griuvenų sluoksnio fiksuotas XIX–XX a. tamsiai pilkos, beveik juodos žemės sluoksnis, žemiau – gana vientisas tamsiai pilkos smėlingos žemės sluoksnis, datuojamas XIV–XVIII a. Smėlio įžemyje išryškėjo medinių konstrukcijų pėdsakai (3 pav.), medinio vandentiekio perkasimas, įvairaus dydžio ūkinės duobės. Perkasoje 20, tirtoje buvusių kino teatro kasų vietoje, aptikti II Pasaulinio karo vokiečių kariuomenės kario skeleto dalys ir aprangos, amunicijos detalių, taip pat XVII a. datuojamos gamybinės krosnies liekanų, XVI–XVII a. datuojamų ūkinių duobių. Sklypo ŠV dalyje tirtos perkasos 18 R dalyje, apie 1,2 m gylyje aptiktas iš plytų formuotų pastato grindų fragmentas. Pastatas datuojamas XVII–XVIII a. Smėlio įžemis šioje sklypo dalyje pasiektas 2,2 m gylyje.

Prie griaunamo kino teatro pastato PV kampo tirta perkasa 5, kurios kai kuriose dalyse kultūrinis sluoksnis buvo vos 50 cm storio. Kultūrinis sluoksnis čia apardytas įvairiu laikotarpiu datuojamų perkasimų, vienas jų – didelė XVI–XVII a. ūkinė duobė.

Perkasos 12, 12A, 13, 14, 15, šurfai 1 ir 2 tirti III archeologinių tyrimų etape. Čia tyrimai atlikti suprojektuotos naujos nuotekynės trasos vietoje. Planuota pradžioje ištirti šurfus supro-

4 pav. Perkasoje 12 atkasta mūrinė atrama antžeminei medinio vandentiekio trasai, medinio vandentiekio vamzdžiai, pasiektas smėlio įžemis iš PR. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 4. A masonry pier to support the aboveground wooden water conduit and pipe. The pier, as seen in trench 12 from the SE, went down to natural sand.

jektuotų nuotekynės šulinių vietose, o tada tirti vamzdžių vietose. Ištirti šurfai 1 ir 2, beveik visiškai ištirtas šurfas 3, pradėtas tirti šurfas 4. Vykstant darbams paaiškėjo, kad naujoji nuotekynės trasa yra labai gili (apie 4–4,5 m gylio), dar gilesnė nei solidžiai (iki 3–3,5 m gylio) įgilinta tarybiniu laikotarpiu statyta senoji, todėl būtina tirti plačias perkasas. Perkasų 12, 12A, 13, 14, 15 Š dalyse archeologinis sluoksnis, archeologinės struktūros suardytos tarybiniu laikotarpiu įrengiant nuotekynę, tačiau likusiose perkasos dalyse kultūrinis sluoksnis nesuardytas, jame aptikta mūrinių ir medinių konstrukcijų. Perkasos 12 vidurinėje dalyje aptikta jau anksčiau paminėta XVIII a. antžeminio medinio vandentiekio mūrinė atrama, greta jos ir visiškai šalia tirtoje perkasoje 12A išlikę XVIII ar XIX a. medinio vandentiekio vamzdžių (4, 5 pav.). Perkasose 13 ir 14 aptikta mūrinio XVIII a. pastato liekanų (6 pav.). Šio pastato Š kampas nuardytas tarybiniu laikotarpiu tiesiant nuotekynę, P pakraštys liko už perkasų 13 ir 14 P ribų. Nustatytas tik pastato ilgis PV–ŠR kryptimis – 8,8 m. Pastato viduje būta grindinio su lataku, galimas gamybinis šio pastato pobūdis.

5 pav. Perkasoje 12A pasiektas įžemis, atkasta medinio vandentiekio trasa iš PV. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 5. A wooden water line route unearthed in trench 12A after reaching natural soil, as seen from the SW.

6 pav. Perkasoje 14 atkasta XX a. kalkių duobė, XVIII a. pamatas ir grindinys, krosnių liekanos (dešinėje) iš V. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 6. 20th-century lime kilns and an 18th-century foundation and paving as well as the remains of kilns (on the right) unearthed in trench 14, as seen from the W.

7 pav. Perkasoje 15 aptiktos XVII a. moliu rišto rūsio patalpos liekanos iš ŠV. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 7. The remains of a 17th-century clay bound cellar room discovered in trench 15, as seen from the NW.

Perkasos 14 P dalyje rasta XVII a. gamybinių krosnių liekanų. Aptiktos tik Š šių statinių dalys. Viena jų apskrito plano, 1,7–1,8 m skersmens, kita stačiakampio plano. Pastarosios atkastas tik Š kampas. Perkasoje 15 aptikta iš moliu rištų akmenų formuoto rūsio liekanos, kurios apardytos tarybiniu laikotarpiu tiesiant nuotekynę, o galbūt ir anksčiau, XVIII ar XIX a. tiesiant medinio vandentiekio trasą, kurios vietoje perkasose 12, 13, 14, 15 aptikta tik metalinių vamzdžius jungusių movų. Perkasoje 15 atkasta 2,8x2,8 m dydžio iš moliu rištų vidutinio dydžio akmenų formuoto rūsio dalis (7 pav.). Rūsio sienų liekanos atkastos apie 2 m gylyje, iš akmenų formuotas grindinys, kuriuo grįsta vidinė apie 1,4x1,4 m dydžio rūsio patalpa, atkasta 3 m gylyje. Perkasose 12, 12A, 13, 14, 15 tirtasis kultūrinis sluoksnis datuotas (XIV–XV?) XVI–XX a., tačiau aptikta ir ankstesnio laikotarpio radinių (pavyzdžiui, X a. pasaginė segė aguoniniais galais, surasta perkasoje 12 suplautame sluoksnyje). Kultūrinis sluoksnis yra nuo 80 cm storio perkasos 15 V dalyje iki 4,4 m perkasos 12 R dalyje. Galima manyti, kad perkasos 12 PR dalyje, perkasoje 12A, o galbūt ir perkasoje 11 aptikta spėjama nuo Vingrių šaltinių tekėjusio upelio vaga.

Griaunant kino teatro pastatą buvo atliekami žvalgymai. Buvusio kino teatro pastato R dalyje kultūrinis sluoksnis beveik visiškai suardytas: čia būta požeminio tualeto, kultūrinis sluoksnis stipriai apardytas per tarybiniu laikotarpiu vykusias statybas. Kultūrinis sluoksnis suardytas ir kino teatro pastato V dalyje, kur būta techninės paskirties rūsio. Vidurinėje kino teatro pastato dalyje, vietoje, kur būta amfiteatru išdėstytų vietų žiūrovams, po statybos metu supiltais sluoksniais aptiktas apardytas archeologinis sluoksnis. Čia suformuota PR–ŠV kryptimis ištęsta iki 27 m ilgio, iki 18 m pločio perkasa 16. Ji suskirstyta į 6 sektorius (A, B, C, D, E, F), skiriamus kontrolinėmis juostomis. Perkasoje 16 tirtame archeologiniame sluoksnyje fiksuoti 2 horizontai. Viršutinis tirtasis kultūrinio sluoksnio horizontas pagal radinius datuojamas XVII–XVIII a., o apatinis – XIV a. pabaiga – XVI a. Tiriant šioje perkasoje surasta įvairių minimu laikotarpiu datuojamų archeologinių radinių, tarp jų ir XV a. pradžia datuojama viena pirmųjų lietuviškų monetų, spėjamas lydinio (lietuviško ilgojo) falsifikato (?) fragmentas, XIV a. pasaginė segė aguoniniais galais, buitinės keramikos fragmentų. Smėlio įžemyje perkasoje 16 (kaip ir į Š nuo jos tirtose perkasose 6 ir 7) išryškėjo dviejų pagrindinių rūšių perkasimai (8, 9 pav.): XVI–XVII a. medinio vandentiekio trasų liekanos ir XIV a. pabaigos – XV a. pradžios medinių konstrukcijų liekanos. Viename vandentiekio perkasimų, tirtame perkasos 16 P dalyje (taip pat ir perkasose 3, 4, 10, šurfe 5), būta vieno vamzdžio, kitame, tirtame perkasos 16 ŠV dalyje (taip pat ir perkasose 6, 21), – lygiagrečiai suguldytų dviejų vamzdžių. Iš išlikusių metalinių jungiamųjų movų nustatyta, kad mediniai vandentiekio vamzdžiai (jie neišliko) buvo apie 5 m ilgio. Perkasoje 16 P–Š

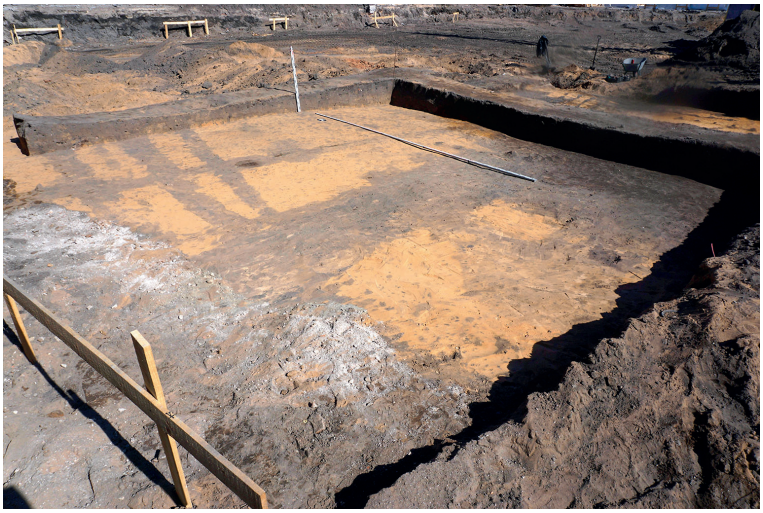

8 pav. Perkasoje 16, smėlio įžemyje išryškėjusios medinių konstrukcijų žymės, XVI (?) a. medinio vandentiekio perkasimas iš ŠV. T. Abraičio nuotr.

Fig. 8. Signs of wooden structures visible in the natural sand and a 16th-century (?) wooden water line dug route in trench 16, as seen from the NW.

9 pav. Perkasoje 16, smėlio įžemyje išryškėjusios medinių konstrukcijų žymės, XVI (?) a. medinio vandentiekio perkasimas iš PV. T. Abraičio nuotr.

Fig. 9. Signs of wooden structures visible in the natural sand and a 16th-century (?) wooden water line dug route in trench 16, as seen from the SW.

kryptimis ištęstų medinių konstrukcijų didelis ilgis (galimai daugiau nei 50 m), jų rišimo su kitais buvusiais rąstais būdas leidžia kelti prielaidą, kad čia galėtų būti kovų su kryžiuočiais laikų pylimo medinių konstrukcijų (karkaso) liekanos. Laikui bėgant suplokštėjusio pylimo

(apardytų?) medinių konstrukcijų vietas žemėje užpildė aukščiau jų susidaręs kultūrinis sluoksnis, po truputį užpildęs rąstų vietose jiems nykstant susiformavusias ertmes.

Kitose sklypo vietose atlikti nedidelės apimties tyrimai taip pat suteikė naujų duomenų apie archeologinę situaciją šioje Vilniaus dalyje. Perstatomų atramų troleibusų laidams pamatų vietose tirti šurfai 7 ir 8. Gilintasi iki 2,5 m. Šurfe 7 aptiktos nenustatyto datavimo medinio vandentiekio vamzdžio liekanos, šurfe 8 – supiltinio pobūdžio XIX–XX a. kultūriniame sluoksnyje surastas XVII a. kirvis. Šurfai 5 ir 6 tirti polinių pamatų vietose, kur bus įrengiama po 3 polius vienas šalia kito. Šurfe 5 aptikta medinio vandentiekio trasa, šurfe 6 iki 2,6 m gylio tirta XVII–XVIII a. duobė, kuri, kaip nustatyta įkalamu grąžtu, įgilinta iki 4–4,1 m. Mūrinių konstrukcijų pastarajame šurfe neaptikta. Pylimo gatvės važiuojamojoje dalyje tirtame šurfe 9 fiksuotas XX a. apardytas kultūrinis sluoksnis. Jis apardytas XIX a. pabaigoje ar XX a. I pusėje statant čia požeminį nuotekų kolektorių. Tikėtina, kad reikšminga čia iki 3,6 m gylio kasto grunto dalis suformuota XIX a., užpilant Vilniaus miesto gynybinės sienos griovį ar tiesiog čia buvusio upelio vagą. Suardyti kultūrinio sluoksnio horizontai fiksuoti ir Pylimo gatvės važiuojamojoje dalyje, kur tirta perkasa 19 vandentiekio trasos, tiestos per perkasas 9, 18, 20, prijungimui prie miesto vandentiekio. Nustatyta, kad čia 1,5–2,5 m gylyje esama P–Š kryptimis orientuotų 4 medinio vandentiekio trasų, o tarp jų gražiai įterptas ta pačia kryptimi orientuotas vandentiekis ketiniuose vamzdžiuose. Tai leidžia kelti prielaidą, kad medinio vandentiekio trasos galėtų būti datuojamos XIX a., kaip ir ketinis vandentiekis, kurio viršus atkastas 2,1 m gylyje. Kad patikrintume šią prielaidą, paimti mėginiai medinių vamzdžių medienos dendrochronologiniam tyrimui.

Nedidelė perkasa 17 tirta vietoje, kur jau anksčiau (2006 m. tirtame šurfe 5, 2016 m. tirtoje perkasoje 2) aptikta gamybinės krosnies liekanų. Siekta nustatyti, ar šioje vietoje suprojektuoti įrengti poliniai pamatai nepakenks krosnies liekanoms. Apie 2 m gylyje atkastas krosnies liekanų Š dalies viršus. Fiksuotos ir perduotos statybininkams krosnies liekanų koordinatės. Krosnies liekanos, kaip ir daugelis archeologinių tyrimų metu aptiktų mūrų, išsaugotos.

2017 m. sklype Pylimo g. 17 vyko ir žvalgymai. Paskutiniame archeologinių tyrimų etape didžiausios apimties tokio pobūdžio archeologiniai darbai atlikti prie buvusio kino teatro pastato V dalies, kur buvo įrengiamos naujos požeminių inžinerinių tinklų (šilumos tinklų, dujotiekio) trasos. 2016 m. atliekant tyrimus nustatyta, kad kultūrinis sluoksnis čia suardytas tarybiniu laikotarpiu vykusių statybų metu. 2017 m. žvalgymai patvirtino ankstesnio tyrimo rezultatus – vertingo kultūrinio sluoksnio žvalgytose vietose aptikti tik menki fragmentai. Sklypo ŠV dalyje nugriovus čia buvusius pagalbinius kino teatro pastatus, atlikti santykinai nedidelės apimties žemės kasimo darbai: gruntu užpiltas vieno iš pastatų rūsys, išrauti čia augę medžiai, nuardytos betoninių plytelių dangos ir minimaliai nukasti žemiau jų buvę grunto sluoksniai. Archeologijos vertybių šių darbų metu neaptikta.

Pylimo St. 17

In 2017, the investigation continued on the plot at Pylimo St. 17 where the *Lietuva*, a large cinema, had been built in the Soviet era in the W part of Vilnius Old Town (Fig. 1). The activities that occurred on this plot near the Vingriai springs and the stream flowing from it, which supplied the city of Vilnius with drinking water, changed over the course of time. A bronze

brooch discovered during the 2017 investigation was dated to the 10th century. Under the former cinema building, after its demolition, an undisturbed cultural layer, the earliest part of which, based on the finds discovered in it, dated to the late 14th–early 15th centuries, was found. The remains of a large wooden structure discovered at this location also date to the same period (Fig. 3). It is thought that these could be vestiges of the palisade on the rampart located in the W part of Vilnius Old Town and known from historical sources. The 16th–17th-century part of the cultural layer at the investigated site is not very rich. The investigation data allow the statement to be made that during the aforementioned period, the plot, which found itself outside the Vilnius City defensive wall, which was erected in the early 16th century, was used more for economic and manufacturing purposes than residential ones. The remains of an industrial kiln (Fig. 6) and of a wooden water line oriented towards the city and dating to the aforementioned period were discovered (Figs. 2, 8, 9). While a wooden water line freely cut across the plot in the 16th–17th centuries, it had already been bypassed in the 18th–19th centuries. Buildings, which are marked in the 1737 plan of the city of Vilnius, already exist on the plot in the (late 17th century?) first half of the 18th century (Fig. 7). The plot's development was governed by the fact that the wooden water line had been moved closer to the stream and the edge of the ditch of the Vilnius City defensive wall lay near its E boundary. It is interesting that it was not only usual to lay a wooden water line underground, but also, so it is thought, to install wooden water lines using the aqueduct principle where the pipes were raised above the ground's surface on masonry columns (Figs. 4, 5). This water line dates to the 18th century. In the mid-18th century, probably 1748, the plot's territory was devastated by a fire and after that time gardens existed at this location. Even in the first half of the 20th century, the present-day plot was weakly developed with small buildings.

Stanislav Rutkovski,
Ingrida Čičiurkaitė

Bokšto gatvė 14

2017 m. Vilniuje, Bokšto g. 14 sklype atlikti detalieji tyrimai ir žvalgymai. Tyrimai vykdyti vandentiekio, ryšių ir elektros įvadų klojimo, pamatų sanavimo, tvoros, fontano bei naujų laiptų įrengimo vietose. Detaliųjų tyrimų metu ištirtos dvi perkasos (7–8), iš viso 40,5 m^2 plotas, žvalgytos 6 tranšėjos (1–6) bendro 92 m^2 ir 8 iškasos (1–8) bendro 12,3 m^2 dydžio. Visas tirtas plotas siekė 145 m^2. Sklypas, patenkantis į Vilniaus senamiesčio 44 kvartalo teritoriją, yra prie pat buvusios miesto gynybinės sienos. Istoriniuose šaltiniuose pirmieji mūriniai pastatai Bokšto g. 12 ir 14 sklypuose paminėti 1589 m. Keičiantis savininkams pastatai nuolat remontuoti, o 1942 m. dviaukštis namas Bokšto g. 12 buvo nugriautas, palikta tik frontinė gotikinė namo siena. Prie jos buvo primūryti garažai, kurių dalis šiuo metu jau nugriauta. Po karo sklypo centrinėje dalyje įrengta slėptuvė, kuri taip pat demontuota.

Įvairaus pobūdžio ir apimties tyrimai sklype vyksta nuo 1979 m. A. Vaicekauskas, 1999 m. ištyręs du šurfus (12,5 m^2 ploto), nustatė, kad ankstyviausias kultūrinis sluoksnis yra XVI a. pabaigos – XVII a. pradžios (*ATL 1998 ir 1999 metais*, 2000, p. 474–476). 2012 m. sklype L. Girlevičius ištyrė 9 šurfus, iš viso 45 m^2. Juose aptikta XVII a. I pusės mūrų bei grindinių liekanų. Ankstyviausias sluoksnis